1. Critchley, J. A. & Capewell, S. (2003). Mortality risk reduction associated with smoking cessation in patients with coronary heart disease: a systematic review. JAMA, 290, 86–97.
2. Doll, R., Peto, R., Boreham, J. & Sutherland, J. Mortality in relation to smoking: 50 year' observations on male British doctors (2004). BMJ, 328, 1519–1528.
3. Ezatti, M., Henley, S. J., Thun, M. J. & Lopez, A. D. (2005). Regional, disease specific patterns of smoking-attributable mortality in 2000. Tobacco Control, 13, 388–395.
4. Horbas, I. M. & Smyrnova, I. P. Faktory ryzyku ta yikh vzayemozv'yazok iz sertsevo-sudynnymy zakhvoryuvannyamy [Risk factors and their relationship with cardiovascular disease]. URL: https://compendium.com.ua/uk/clinical-guidelines-uk/cardiology-uk/section-4-uk/glava-1-faktori-riziku-ta-yih-vzayemo-zv-yazok-iz-sertsevo-sudinnimi-zahvoryuvannyami/ [in Ukrainian].
5. Davydenko, N. V. (2005). Osoblyvosti spozhyvannya zhyriv osobamy z pidvyshchenym arterialnym tyskom (za danymy populyatsiynykh doslidzhen) [Problemy kharchuvannyaPeculiarities of fat consumption by persons with high blood pressure (according to population studies)]. Problemy kharchuvannya – Problems of nutrition, 3(8), 25–29 [in Ukrainian].
6. Kotsur, N. I. (2012). Monitorynh funktsionalnoho stanu sertsevo-sudynnoyi systemy suchasnykh shkolyariv [Monitoring of the functional state of the cardiovascular system of modern schoolchildren]. Visnyk pislyadyplomnoyi osvity: zb. nauk. Prats [Bulletin of postgraduate education: a collection of scientific papers]. Kyyiv: APOTOL, 81–88 [in Ukrainian].
7. Kotsur, N. I. & Hordiyeva, O. M. (2022). Otsinka funktsionalnykh rezerviv sertsevo-sudynnoyi systemy suchasnykh shkolyariv [Evaluation of functional reserves of the cardiovascular system of modern schoolchildren]. Bezpeka zhyttyediyal'nosti, ekolohiya i okhorona zdorov'ya ditey i molodi XXI storichchya: suchasnyy stan, problemy ta perspektyvy»: zb. materialiv Mizhnarod. nauk. prakt. konf., 29–30 ver. 2022 r. Pereyaslav [Life safety, ecology and health protection of children and youth of the XXI century: current state, problems and prospects": collection of materials of the International scientific and practical conference, September 29-30. 2022 Pereyaslav], 67–72 [in Ukrainian].
8. Kotsur, N. I. & Tovkun, L. P. (2023). Valuing of the influence of components of a healthy regime on the functional reserves of the cardiovascular system of schoolchildren. New factors for the development of natural sciences in Ukraine and EU countries : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 132–154 [in Ukrainian].
9. Kotsur, N. I. (2013). Funktsionalni rezervy sertsevo-sudynnoyi systemy suchasnykh shkolyariv [Functional reserves of the cardiovascular system of modern schoolchildren]. Skhidnoyevropeyskyy zhurnal hromadskoho zdorovya – East European Journal of Public Health, 1(21), 155–165 [in Ukrainian].
10. Krutsevych, T. Yu. (2005). Normuvannya rezultativ fizychnoyi pidhotovlenosti ditey, pidlitkiv ta yunatstva metodom indeksiv [Normalization of the results of physical fitness of children, adolescents and youth by the method of indices]. Sportyvnyy visnyk Prydniprovya – Sports bulletin of Prydniprovia, 2, 22–26 [in Ukrainian].
11. Malatskivska, O. V. & Horbas, I. M. (2005). Zvyazok mizh tradytsiynymy faktoramy ryzyku rozvytku sertsevo-sudynnykh zakhvoryuvan ta tryvozhno-depresyvnymy stanamy u zhinok [The relationship between traditional risk factors for cardiovascular disease and anxiety and depression in women]. Ukrayinskyy kardiolohichnyy zhurnal – Ukrainian Journal of Cardiology, 2, 97–100 [in Ukrainian].
12. Nechytaylo, D. Yu., Mikheyeva, T. & Kovtyuk, N. I. (2019). Osoblyvosti funktsionalnykh prob sertsevo-sudynnoyi systemy u ditey z pidvyshchenym rivnem arterialnoho tysku [Features of functional tests of the cardiovascular system in children with high blood pressure]. Bukovynskyy medychnyy visnyk – Bukovinian medical bulletin, 23, 4(92), 86–92 [in Ukrainian].
13. Polka, N. S., Yeremenko, H. M. & Dybenko, T. O. (1997). Aktualni problemy profilaktychnoyi medytsyny ditey i pidlitkiv v Ukrayini [Actual problems of preventive medicine of children and adolescents in Ukraine]. Medytsynskye vesty – Medical news, 20 September, 2–3 [in Ukrainian].
14. Smyrnova, I. P., Horbas, I. M. & Kvasha, O. O. (2002). Neratsionalne kharchuvannya – ryzyk dlya zdorovya [Irrational diet is a health risk]. Ukrayinskyy terapevtychnyy zhurnal – Ukrainian therapeutic journal, 4(3), 26–29 [in Ukrainian].

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.04(163).22
УДК: 371.71

Кравченко К. Г.,
аспірантка Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту

ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ЗДОРОВ'Я ОСІБ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІСТА ДНІПРА

Наведено результати дослідження стану здоров'я студентів спеціальної медичної групи закладів вищої освіти м. Дніпра за період 2017-2019 рр. Встановлення регіональних тенденцій у стані здоров'я студентів є вкрай важливим, адже окрім національних треба створювати відповідні програми дій місцевого рівня, а також рівня окремих закладів вищої освіти.

Показано, розподіл студентів закладів вищої освіти у 2017-2019 рр. по групам здоров'я був доволі сталим. До групи Д1 (здоровий) були віднесені у 2017 р. 80,50% обстежених, у 2018 р. 79,80%, а у 2019 р. 84%. До групи Д2 (практично здоровий) - відповідно 7,10%, 7,20% і 6,20% студентів. До Д3 (спеціальна медична група) - 7,40%, 7% і 5,80% обстежених. До числа тих, хто звільнені від практичних занять з фізичного виховання, – 5%, 6% і 4%.

Встановлено наступне щодо захворювань студентів дніпровських закладів вищої освіти у 2017-2018 рр.: за даними лікарсько-фізкультурного диспансеру: в усіх закладах вищої освіти на протязі двох років чільне місце займали одні й ті ж захворювання. Перше місце - захворювання серцево-судинної системи 17,6% у 2017 р. і 20,3% - у 2018 р. Друге – неврологічні захворювання (без психічних захворювань) 16,3% та 17,2%. Третє місце – захворювання опорно-рухового апарату 13,8% та 14% відповідно.

***Ключові слова**: студенти, диспансеризація, поділ за групами здоров'я, спеціальна медична група, поширені захворювання студентів.*

***Kravchenko K. G. Features of the health state of persons of the special medical group of higher education institutions of the city of Dnipr.** The results of the study of the state of health of students of the special medical group of institutions of higher education in the city of Dnipro for the period 2017-2019 are given. Establishing regional trends in the state of health of students is extremely important, because in addition to national ones, it is necessary to create appropriate action programs at the local level, as well as level of individual institutions of higher education.*

It is shown that the distribution of students of higher education institutions in 2017-2019 by health groups was quite stable. In 2017, 80.50% of those examined were classified as D1 (healthy), in 2018, 79.80%, and in 2019, 84%. Group D2 (practically healthy) - 7.10%, 7.20% and 6.20% of students, respectively. To D3 (special medical group) - 7.40%, 7% and 5.80% of the examined. 5%, 6% and 4% are among those who are exempted from practical physical education classes.

The following was established regarding the diseases of students of Dnipro institutions of higher education in 2017-2018: according to the medical and physical culture dispensary: in all institutions of higher education for two years, the same diseases occupied a prominent place. The first place is diseases of the cardiovascular system, 17.6% in 2017 and 20.3% in 2018. The second place is neurological diseases (without mental diseases) 16.3% and 17.2%. The third place is diseases of the musculoskeletal system, 13.8% and 14%, respectively.

***Key words**: students, dispensation, division by health groups, special medical group, common diseases of students.*

Постановка проблеми. З часу набуття державної незалежності увага науковців і практиків прикута до проблеми здоров'я учнів і студентської молоді. Відслідковують зміни фізичного і психічного стану, розробляють та впроваджують національні програми, спрямовані на покращення здоров'я. Тим не менш, за даними досліджень, в Україні останні роки збільшувалась кількість студентів, які за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи (СМГ). Тож кількість студентів з низьким рівнем не лише фізичного але й психічного стану за останні роки збільшилась у 2-3 рази та становить 24-50% від загальної кількості відносно здорової молоді [2, с. 118; 5, с. 127].

Важливим є й встановлення регіональних тенденцій динаміки у стані здоров'я студентства, адже крім національних треба створювати відповідні програми місцевого рівня, а також рівня окремих закладів вищої освіти.

Як відомо, згідно статті 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» заняття фізичною культурою у сфері освіти мають забезпечувати гармонійний розвиток фізичного здоров'я студентів. А отже - вдосконалення стану фізичної та психологічної складової здоров'я студентів з метою їхньої підготовки до активного життя та професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя [6].

Аналіз наукових досліджень та публікацій. За даними МОЗ України у 2005 р. рівень захворювань студентів складав 565 випадків із 1000, на диспансерному обліку були 204 студенти на кожну тисячу, майже 90% студентів мали відхилення у стані здоров'я. А структуру захворюваності у студентів упродовж усіх попередніх років формували переважно хвороби органів дихання (від 46,8 до 47,5%), шкіри й підшкірної клітковини (7,2–7,8%), травми й отруєння (6,7–7,5%), хвороби опорно-рухової системи (5,7%), сечостатевої сфери (5,4–5,5%), органів травлення (4,6–5,1%) [7, с. 8].

О. Г. Юшковська відмічає, що за даними медичного огляду студентів ЗВО Одеського регіону, у 2008 р. кількість студентів, зарахованих за станом здоров'я до підготовчої групи, зросла на 1,8%, спеціальної А на 3,9%, спеціальної групи Б (груп ЛФК) на 0,8%. Тоді як число студентів основної групи знизилось на 6,8%. У 2008 р. кількість виявленої патології у студентів Одеського регіону зросла на 6,8 % і на 4,9 % кількість студентів першого курсу, взятих на диспансерний облік за підсумками медогляду [8, с. 35].

С. Марчук і Р. Римик [4] здійснили зріз показників фізичного стану студентів м. Івано-Франківська. Вони встановили, фізичний стан студентів за ознаками рівень і гармонійність фізичного розвитку, функціональний стан основних систем організму і його резервні можливості, рівень захворюваності і фізичної підготовленості нижчий за встановлені норми.

І. М. Григус і Л. А. Петрук виконали оцінку показників фізичного розвитку та функціонального стану студенток СМГ Національного університету водного господарства та природокористування. Показано, що майже половина (47,6%) усіх їхніх захворювань складають патології серцево-судинної системи. Другу позицію займають захворювання опорно-рухового апарату (17,5%), третю – вади органів зору (10,6%) [3, с. 166].

Однак, незважаючи на значну кількість праць, присвячених темі стану здоров'я студентів спеціальної медичної групи закладів вищої освіти, ця проблема залишається ще недостатньо вивченою на регіональному рівні.

Метою статті є встановлення особливостей стану здоров'я студентів спеціальної медичної групи закладів вищої освіти міста Дніпра.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилось у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». Використані методи вивчення літератури, а також службових документів Дніпропетровського обласного лікарсько-фізкультурного диспансеру.

Результати дослідження. Включно до 2019 р. медичний супровід студентів ЗВО, які опановували дисципліну

«Фізичне виховання», здійснювали фахівці Дніпропетровського лікарсько-фізкультурного диспансеру Дніпропетровської обласної ради (далі - диспансеру).

Персонал диспансеру був закріплений за Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара, Дніпровським державним медичним університетом, Національним технічним університетом «Дніпровська політехніка», Національною металургійною академією України, Дніпровським державним аграрно-економічним університетом, а також Придніпровською державною академією будівництва та архітектури [1].

Дані розподілу студентів дніпровських закладів вищої освіти по групам здоров'я у відсотковому співвідношенні у період 2017-2019 рр. подані на рис. 1. Після 2019 р. у зв'язку з реформуванням медичної сфери і переходом навчального процесу у ЗВО на дистанційну форму навчання, медичний супровід з боку диспансеру було скасовано. Тож з 2020 р. відсутні узагальнені данні щодо розподілу студентів ЗВО міста по групам здоров'я.

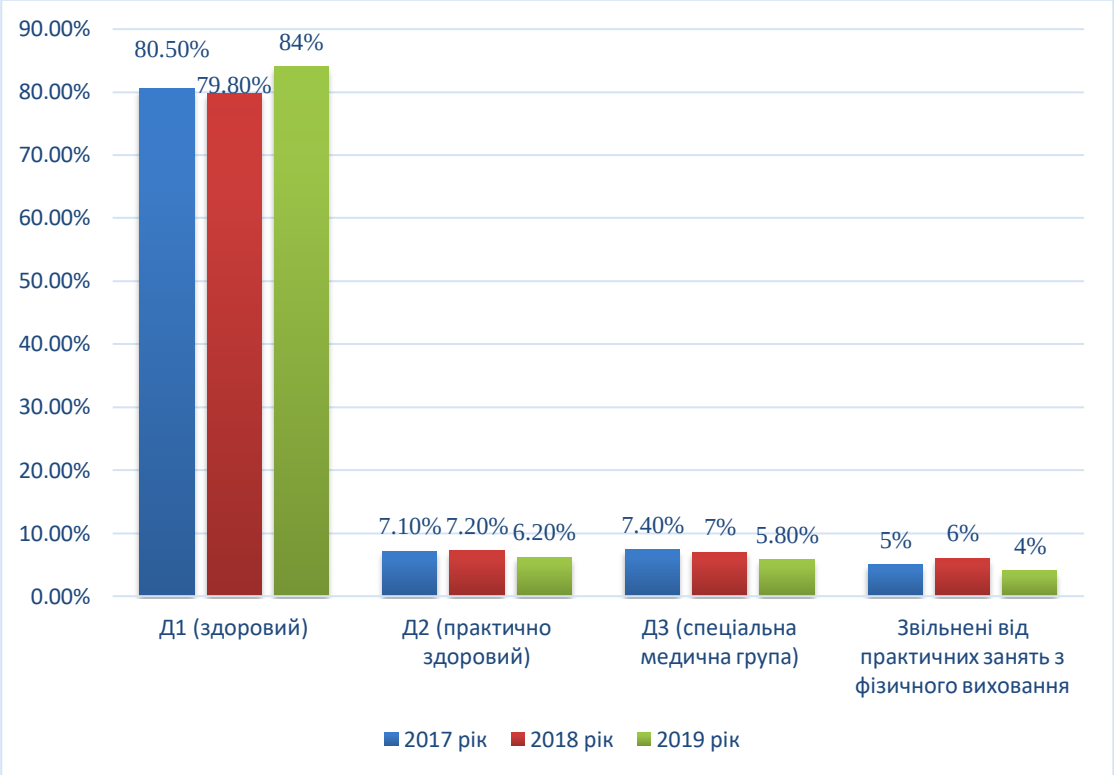

Рис. 1. Розподіл студентів дніпровських закладів вищої освіти по групам здоров'я у відсотковому співвідношенні

На рис. 1 представлені данні розподілу студентів дніпровських закладів вищої освіти по групам здоров'я у відсотковому співвідношенні. Згідно звітним даним диспансеру за 2017-2019 рр. студенти дніпровських закладів вищої освіти, перелічених вище, розподілялися наступним чином: група Д1 (здоровий), група Д2 (практично здоровий) та група Д3 (спеціальна медична група) у відповідному відсотковому співвідношенні.

В табл. 1 подані данні також у кількісному співвідношенні студентів дніпровських вишів по медичних групах здоров'я за 2017-2019 рр.

Таблиця 1

Розподіл студентів закладів вищої освіти м. Дніпра по медичним групам за 2017-2019 рр.

Медичні групи	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Д1 (здоровий)	18169 (80,5%)	17681 (79,8%)	21906 (84%)
Д2 (практично здоровий)	1610 (7,1%)	1582 (7,2%)	1633 (6,2%)
Д3 (спеціальна медична група)	1694 (7,4%)	1564 (7%)	1548 (5,8%)
Звільнені від практичних занять з фізичного виховання	1118 (5%)	1325 (6%)	1052 (4%)

На рис. 2. подані дані охоплення диспансеризацією по ЗВО м. Дніпра. Усього за 2017 р. охоплено 4635 студентів (20,5% від загальної кількості) зазначених вишів, які за діючими вимогами підлягали диспансеризації:

Рис.2. Дані диспансеризації студентів дніпровських закладів вищої освіти за 2017 рік

- студенти спеціальної медичної групи – 1694 осіб (або ж 36,55%);
- студенти, звільнені від практичних занять з фізичного виховання за станом здоров'я – 1118 осіб (24,12%);
- студенти, які входили до складу збірних команд з різних видів спорту – 1823 осіб (39,33% з числа тих, які підлягали обов'язковій диспансеризації).

Диспансерному нагляду в 2018 р. підлягало 4486 студентів (20,2%) дніпровських закладів вищої освіти (рис. 3). А саме:

- студенти спеціальної медичної групи – 1564 осіб (34,86%);
- студенти, звільнені від практичних занять з фізичного виховання за станом здоров'я – 1325 осіб (29,54%);
- студенти, які входили до складу збірних команд з різних видів спорту – 1597 осіб (35,60% з числа тих, які підлягали обов'язковій диспансеризації).

Рис.3. Дані диспансеризації студентів дніпровських закладів вищої освіти за 2018 рік

На рис. 4 відображено цей же показник за 2019 р. і він складав 4056 студентів ЗВО (15,5%), з яких:
- студенти спеціальної медичної групи – 1548 осіб (38,17%);
- студенти, звільнені від практичних занять з фізичного виховання за станом здоров'я – 1052 осіб (25,94%);
- студенти, які входять до складу збірних команд з різних видів спорту – 1456 осіб (35,89% з числа тих, які підлягали

обов'язковій диспансеризації).

Рис.4. Дані диспансеризації студентів дніпровських закладів вищої освіти за 2019 рік

При цьому в ході навчального року відмічалось переведення студентів зі спеціальної медичної групи до груп здоровий (Д1) та практично здоровий (Д2): у 2017 р. – 163 студента, у 2018 р. – 192, а у 2019 р. – 248 осіб.

На рис. 5 подано рейтинг захворювань студентів СМГ дніпровських закладів вищої освіти за 2017 та 2018 рр. згідно даних Дніпропетровського лікарсько-фізкультурного диспансеру. Як видно, за рік відбулось невелике зростання захворюваності, при цьому найбільше зросла кількість хворих на патології серця та судин (на 3,70%), що можна вважати підтвердженням поширення і в Україні і на регіональному рівні цього виду захворювань.

Щодо неврологічних захворювань (без психічних захворювань) і захворювань опорно-рухового апарату, зафіксоване їх незначне зростання впродовж одного року (відповідно з 16,30 до 17,20% і з 13,80 до 14%).

Таким чином, можна стверджувати наявність сталої тенденції щодо поширення у ЗВО м. Дніпра захворювань, а саме хвороб серця та судин, а також неврологічних захворювань і захворювань опорно-рухового апарату.

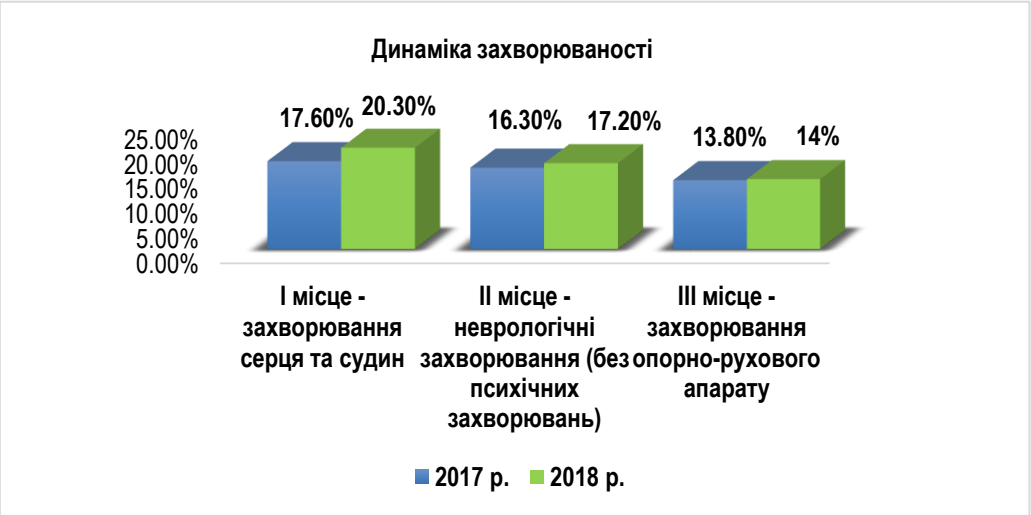

Рис. 5 Рейтинг захворюваності студентів спеціальної медичної групи дніпровських закладів вищої освіти за 2017 та 2018 рр.

Висновки. Згідно даних Дніпропетровського обласного лікарсько-фізкультурного диспансеру розподіл студентів дніпровських закладів вищої освіти по групам здоров'я у відсотковому відношенні був практично сталим. До групи Д1 (здоровий) були віднесені у 2017 р. 80,50% обстежених студентів, у 2018 р. 79,80%, а у 2019 р. 84%. До групи Д2 (практично здоровий) відповідно 7,10%, 7,20% і 6,20% студентів. До Д3 (спеціальна медична група) 7,40%, 7% і 5,80% обстежених. До тих, хто були звільнені за станом здоров'я від практичних занять з фізичного виховання, 5%, 6% і 4%.

Упродовж року відмічене також переведення студентів із спеціальної медичної групи до груп здоровий (Д1) та

практично здоровий (Д2): у 2017 р. - 163, у 2018 р. - 192, а у 2019 р. студенти. Збільшення на протязі 2017-2019 рр. кількості осіб, переведених до груп здоровий (Д1) та практично здоровий (Д2), свідчить про позитивну динаміку покращення стану здоров'я, що попередньо можна пояснити внаслідок процесу включення частини недужої студентської молоді до сучасних трендів турботи про своє здоров'я вже в новому для себе, студентському середовищі.

Щодо поширених захворювань студентів СМГ дніпровських закладів вищої освіти за 2017 і 2018 рр. згідно даних лікарсько-фізкультурного диспансеру: в усіх закладах вищої освіти на протязі двох років чільне місце займали одні й ті ж захворювання. Перше місце - захворювання серцево-судинної системи 17,6% у 2017 р. і 20,3% у 2018 р. Друге – неврологічні захворювання (без психічних захворювань) 16,3% та 17,2%. Третє місце – захворювання опорно-рухового апарату 13,8% та 14% відповідно.

Перспектива подальших досліджень пов'язана з вивченням стану здоров'я і тенденцій захворювань студентів у закладах вищої освіти окремо.

Література

1. Аналітичний звіт відділення спортивної медицини № 2 комунального закладу «Дніпропетровський лікарсько-фізкультурний диспансер» ДОР за 2019 р. 5 с.

2. Гасимова М. М., Гасимов Р. В. Особливості реалізації диференційованого підходу у фізичному вихованні студентів СМГ. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2020. № 3К. С. 117-120.

3. Григус І. М., Петрук Л. А. Оцінка показників фізичного розвитку та функціонального стану студенток спеціальної медичної групи. С. 158-169. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/214927131.pdf

4. Марчук С., Римар Р. Констатувальний зріз показників фізичного стану студентів міста Івано-Франківська. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11616/1/Svetlana%20Marchuk.pdf

5. Півень О. П., Іщенко О. А. Особливості фізичного виховання зі студентами спеціальних медичних груп. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2019. № 5. С. 126-129.

6. Про фізичну культуру і спорт. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст.80. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text

7. Турчина Н. І. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів ВНЗ на різних курсах навчання : дис. …канд. наук : 24.00.02. Київ, 2008. 228 с.

8. Юшковська О. Г. Фізичне виховання студентської молоді. проблеми та перспективи. С. 34-38.

Reference

1. Analytical report of the department of sports medicine No. 2 of the communal institution «Dnipropetrovsk medical and physical culture dispensary» of the DOR for 2019. 5 p.

2. Gasymova M. M., Gasimov R. V. Peculiarities of implementation of a differentiated approach in physical education of students of SMG. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). 2020. No. 3K. P. 117-120.

3. Grigus I. M., Petruk L. A. Assessment of indicators of physical development and functional state of female students of a special medical group. P. 158-169.

4. Marchuk S., Rymar R. Statistic section of indicators of physical condition of students of the city of Ivano-Frankivsk.

5. Piven O. P., Ishchenko O. A. Peculiarities of physical education with students of special medical groups. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). 2019. No. 5. P. 126-129.

6. About physical culture and sports. Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1994, No. 14, Article 80. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text

7. Turchyna N. I. Pedagogical features of models of physical education of university students on different courses of study: diss. ... candidate Sciences: 24.00.02. Kyiv, 2008. 228 p.

8. Yushkovska O. G. Physical education of student youth. problems and prospects. P. 34-38.